

ARCHEOLOGIE

Van belemmering naar inspiratiebron

Wie aan omgevingsmanagement doet bij ondergrondse bouwprojecten, zal ook aandacht moeten besteden aan archeologie. Bij ondergronds bouwen bestaat de omgeving immers voor een groot deel uit bodem, met alles wat zich daarin bevindt. Dat hoeft niet lastig te zijn: archeologie is geen belemmering, als je er maar op tijd bij bent. Dan kun je er juist profijt van hebben.

In de Kanskaart Ondergronds Ruimtegebruik voor beleidsmakers komt archeologie kort ter sprake: als de trefkans op archeologie hoog is, dan heeft ondergronds bouwen in dat gebied weinig kans van slagen. Is het echt zo eenvoudig? "Nee, dat ligt wel wat genuanceerder", antwoordt Henk van der Velde, hoofd Archeologie bij ADC ArcheoProjecten. "De negatieve houding is het gevolg van een trend uit de jaren '80. Toen bleek uit een aantal studies dat veel erfgoed ongezien is verdwenen. Daar zijn archeologen erg van geschrokken.

.....

‘Vaak zijn slechts een paar maatregelen nodig om waardevolle historische informatie veilig te stellen’

.....

De bouwontwikkelingen zijn echter moeilijk bij te benen en daarom gingen ze mensen vragen om plekken met waardevolle archeologie te ontzien. De buitenwereld heeft dit vertaald naar 'als er archeologie zit, dan mag ik niks'. Dit is dus niet zonder meer het geval. Een archeoloog onderzoekt wat er mogelijk te vinden is en schat de waarde daarvan, want niet alles is de moeite waard. Vanuit de archeologie is in de laatste jaren veel geïnvesteerd in kennis: wat weten we over een bepaalde periode en wat missen we? Hierdoor kun je gericht zoeken en afwegen of het echt

nodig is om iets op te graven. Vaak zijn slechts een paar maatregelen nodig waardevolle historische informatie veilig te stellen en kan de bouw gewoon doorgaan.”

“De laatste tien tot twintig jaar heeft het zich ook ontwikkeld”, vervolgt Dorien Fröling, directeur ADC ArcheoProjecten. “Nu wordt archeologie veel meer in het proces meegenomen. Dat is belangrijk, want als je je niet laat overvallen, is het allemaal niet zo’n probleem. Het is bijvoorbeeld verstandig goed te kijken naar de eisen van het bevoegd gezag. Dan kun je bureau- en booronderzoek laten doen en dat is nog niet zo kostbaar en arbeidsintensief. Op basis daarvan bepaal je vervolgstappen.” Van der Velde: “Het aantal projecten waar de kosten dusdanig hoog waren dat ze een belemmering vormden voor het project, is zeer gering. Zo was er de afgelopen jaren een pot ‘excessieve kosten’ bij het Rijk, die aangewend kon worden voor bouwprojecten die problemen krijgen met archeologie. Het gaat tenslotte over algemeen erfgoed.” Ook gemeenten en provincies dragen volgens Fröling vaak bij. Van der Velde: “In feite is er een scala aan mogelijkheden, als je maar in een vroegtijdig stadium voldoende kennis hebt over wat er aan de hand is.”

Jong wordt oud

Hoewel bouwers in eerste instantie vaak negatief aankijken tegen archeologie, wil dat tijdens het proces wel eens veranderen. “Als we tijdens een project praten over de geschiedenis van het gebied, merk je dat mensen toch geïnteresseerd raken. Ook de historie van het bouwen vindt men vaak interessant. Het laat zien waarom we dingen nu op een bepaalde manier doen”, vertelt Fröling. “De kennis over het gebied kan je ook inspireren. Kijk bijvoorbeeld naar Nijmegen. Die stad profileert zich nu als ‘oudste stad van Nederland’. Maar ook bij jonge steden kan erfgoed een belangrijke rol spelen.” Volgens Van der Velde is Flevoland een goed voorbeeld hiervan.

“Ze hebben ontdekt dat het in beeld brengen van een verleden mensen aanspreekt.” Fröling beaamt dat. “Mensen hebben behoefte zich ergens thuis te voelen en een gezamenlijke geschiedenis met het gebied schept een band tussen de inwoners. Juist in zo’n polder is dat gevoel er lang niet geweest, maar nu is er veel aandacht voor. Dat zie je bijvoorbeeld aan het Nieuw Land erfgoedcentrum dat er staat.”

Geen lasten, wel lusten

Van der Velde benadrukt dat het op tijd aandacht besteden aan archeologie niet alleen problemen voorkomt, maar vooral ook kansen schept. “De archeologie-sector is dermate professioneel dat we zelfs laat in het bouwproces ons werk nog goed en snel kunnen doen. De kosten zullen wellicht oplopen, maar het is te overzien. Het is echter zo dat je dan niet meer de voordelen van archeologie hebt.” Hij vervolgt: “In het begin van het project denkt men na over de vormgeving van het gebouw, het erbij betrekken van publiek, enzovoort. Maar als je op het allerlaatste moment een mooie muur vindt, die volgens de gemeente behouden moet blijven, dan heb je wel een muur midden in je parkeergarage. Terwijl je dat wellicht eerder had kunnen weten en de architect bijvoorbeeld had kunnen meegeven dat hij het erfgoed opneemt in zijn ontwerp.” Volgens Van der Velde zijn er verschillende voorbeelden waar ontwerp en archeologie mooi met elkaar samengaan. “In Woerden is er bijvoorbeeld een parkeergarage gebouwd waar ze archeologie op een hele leuke manier geïntegreerd hebben. Er zijn echt mensen die speciaal daar parkeren omdat ze het leuk vinden om te zien. Maar zoiets kan alleen als je er van tevoren erg in hebt”, aldus Van der Velde.

Meer informatie

Op www.archeologie.nl vindt u meer informatie over ADC.

Dorien Fröling is historicus en sinds 2006 directeur en mede-eigenaar van het ADC, Archeologisch Diensten Centrum in Amersfoort. Eerder was zij oprichter en eigenaar van de ALEFgroep. Het ADC is gespecialiseerd in archeologisch onderzoek voorafgaand aan (complexe) infrastructuure projecten; zoals Combinatie Nijverdal, de aanleg van de Sluiskiltunnel en Avenue2 Landgoederenzone.

Henk van der Velde is als Hoofd Archeologie verbonden aan het ADC. Hij houdt zich onder meer bezig met wetenschappelijk onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksmethodes. In 2011 promoveerde hij aan de Vrije Universiteit. Als directeur van de ADC RoelBrandt stichting heeft hij speciale interesse in de relatie tussen erfgoed, wetenschap en maatschappij.

Vooruitdenken

Van der Velde vergelijkt archeologie met het kiezen van een bouwmethode. “Een bouwer gaat het liefst aan de slag in een mooie zandgrond, waar hij met staal kan funderen en nergens last van heeft. Maar als je van tevoren weet dat je in een veengebied zit, dan weet je dat je speciale maatregelen moet treffen. Zo is het ook met archeologie: dat is ook gewoon iets waar je rekening mee moet houden.”

Archeologisch onderzoek in Gouda. (Foto links en rechts: J. Bollaart / SKB)